

Norberto Černiausko, Mariaus Ėmužio, Mindaugo Nefo ir Vytauto Volungevičiaus

11 kl. istorijos vadovėlio II d. recenzija („Baltų lankų“ vadovėliai“, 2023)

Norberto Černiausko, Mariaus Ėmužio, Mindaugo Nefo ir Vytauto Volungevičiaus 11 kl. istorijos vadovėlio II dalyje pateikiama medžiaga pritaikyta siekti dalyko bendrojoje programoje įvardytų tikslų ir uždavinių bei ugdyti įvairias mokinių kompetencijas. Pateikiamos įvairių tipų užduotys, atliepančios visus bendrosiose programose aprašytus pasiekimų lygius ir skatinančios taikyti įvairius mokymosi metodus. Vadovėlyje nėra fakto ir dalyko klaidų, turinys parengtas remiantis patikrintais, patikimais ir įvairiais šaltiniais. Tekste nėra diskriminavimo ir diskriminavimo propagavimo lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu. Nėra reklamos. Asmenybių veiklos aprašymai, iliustracijos, užduotys nepažeidžia asmens teisių ir laisvių bei pagrindinių tarptautinės teisės principų, vengiama neigiamas emocines reakcijas keliančių asociacijų, būdvardžių ir kategoriškų apibendrinimų, nėra neigiamų ar kitokių lyčių stereotipų, mergaitės ir berniukai, moterys ir vyrai vaizduojami nešališkai.

Vadovėlio turinys atitinka dalyko bendrojoje programoje nustatytus tikslus ir uždavinius, mokymo(si) turinį, atskiros dalys logiškai dera tarpusavyje. Vaizdinė medžiaga dera su kitais vadovėlio turinio elementais. Pagal kiekvieną temą yra skirtingo sudėtingumo užduočių. Klausimų ir užduočių formuluotės aiškios ir tinkamos 11 klasės mokiniams.

Mano nuomone, vadovėlis yra puikiai parengta mokymo priemonė, suteikianti bendrajam išsilavinimui būtinų žinių iš pačių įvairiausių sričių. Atsižvelgiant į Istorijos bendrąją programą vadovėlyje nagrinėjamas labai platus temų spektras: nuo GPS veikimo principo iki sintetinės biologijos, nuo visuomenės modernizacijos iki žiedinės ekonomikos pavyzdžių. Aptariami šių laikų naujausi Lietuvos mokslininkų pasiekimai, algoritmų veikimo principai paieškos sistemose, klimato kaitos iššūkiai ir t. t. Medžiagoje gausu įdomių, aktualių šiandienai faktų (pvz., pasakojimas apie Sosnovskio barščio išplitimą Lietuvoje ar Svalbardo grūdų saugyklą). Kiekviena tema nuosekliai, žingsnis po žingsnio atskleidžiama naudojant paprastus, suprantamus aprašymus. Net ir nagrinėdami sudėtingą temą autoriai tekstą rašo aiškia, mokiniams suprantama kalba, pateikia kasdieniškus pavyzdžius, kurie padės įsisavinti temą (pvz., ketvirto skyriaus antroje temoje epochų kaita palyginama su metų laikų kaita). Temų įžangose pateikiami klausimai, įžvalgos, kurie turėtų sudominti mokinius, skatins juos įsitraukti į aktyvų temos nagrinėjimą. Autorių tekstas susietas su temos pabaigoje pateikiamais šaltiniais (aprašant įvykį, istorinės asmenybės veiklą yra pažymėta, kuriame šaltinyje tekstas bus papildytas). Temų pabaigoje esančios šaltinių ištraukos parinktos labai

tinkamai, visos jos įdomios, aktualios, išskirtinėmis detalėmis papildančios aptartą įvykį, problemą ar veiklą. Klausimai ir užduotys formuluojami taip, kad skatintų mokinių kritinio ir probleminio mąstymo gebėjimus (pvz., nurodykite bruožus, išskirkite, kuris svarbiausias, kodėl taip manote, įrodykite arba paneikite ne mažiau kaip dviem argumentais ir pan.). Skiltyje „Tyrinėkite!“ mokiniai kviečiami pasidomėti istorinių įvykių sąsajomis su dabartimi, išsiaiškinti, kaip istorinių asmenybių atminimas įamžintas šiais laikais. Autoriai atkreipia dėmesį ir į tokias temas, kurios anksčiau buvo šiek tiek užmirštos ar neakcentuojamos (pvz., greta aprašomos lietuvių rusinimo politikos pateikiamas ir germanizacijos aprašymas). Išsamiai atskleidžiama kai kurių istorinių asmenybių veikla (pvz., aprašant pirmųjų lietuviškų laikraščių leidėjų veiklą, nurodoma, kad J. Basanavičius, V. Kudirka ir kt. ne tik dirbo savo tiesioginius darbus, leido laikraščius, bet ir kūrė muziką, poeziją, aktyviai dalyvavo šalies politiniame gyvenime).

Keletas pastebėjimų: dvyliktoje temoje, p. 7, pateikiamoje aukštųjų mokyklų/kursų įsteigimo lentelėje būtų suprantamiau, jei išdėstymas būtų chronologinis. Toje pačioje dalyje, p. 13, DP verčiama „išvietintieji asmenys“, siūlyčiau likti prie įprasto ir mokiniams jau žinomo vertimo „perkeltieji asmenys“.

Dvidešimt antroje temoje, p. 4, rašoma: „Visi jaunuoliai, išskyrus turintys stiprių sveikatos sutrikimų, turėjo atlikti karinę tarnybą (ilgą laiką studentai vietoje tarnybos klausydavo karybos kursus universitete, bet 9 deš. tai pasikeitė).“ Iš teksto, esančio skliausteliuose, susidaro neteisingas įspūdis, kad studentai neturėjo atlikti karinės tarnybos, užtekdavo išklausyti kursus, reikėtų tekstą patikslinti.

Apibendrinant galima teigti, kad 11 klasės istorijos vadovėlio II dalis visiškai atitinka bendruosius ir specialiuosius vadovėlių reikalavimus.